

Evropské právní dějiny

Recepce římského práva

Ladislav Vojáček

Obsah

1. Dvě linie uplatnění ŘP na počátku středověku
2. Termín recepce
3. První středověké právnické školy, studující ŘP
4. Uplatnění recipovaného ŘP

1. Vývoj římského práva po zániku Západořímské říše

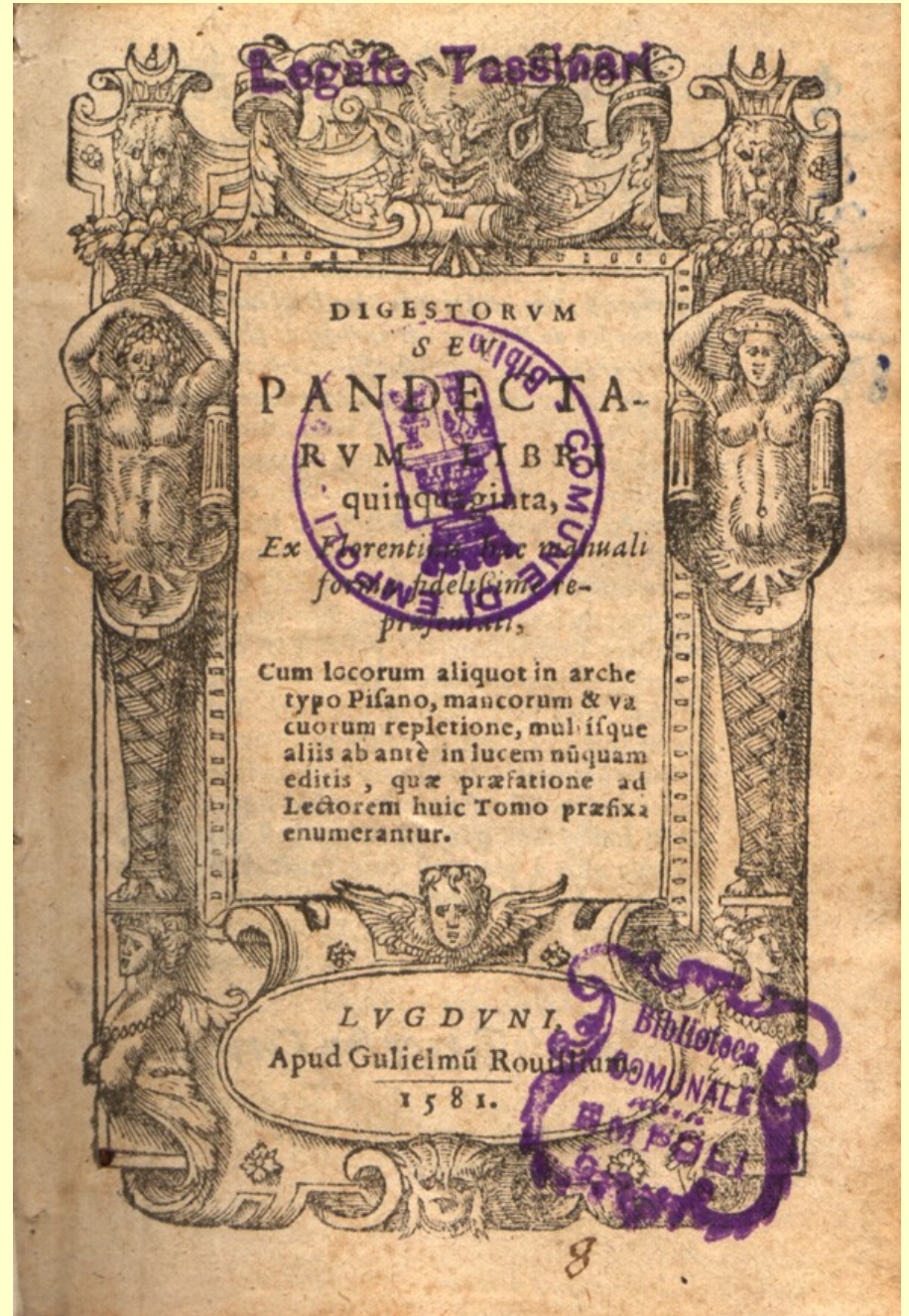
- přežívání v západoevropských germánských říších
  - nepovažuje se za součást recepce
  - personalita práva
  - leges Romanae barbarorum
  - „Ecclesia vivit lege Romana“
- kontinuální vývoj v Byzantské říši
  - objevení Digest ve 2. polovině 11. století

2. Termín recepce

- „přejímání, přijetí, přebírání, převzetí“
- terminus technicus, protože „jen“
pronikání jednotlivých prvků ŘP:
institutů, pojmů, zásad, logických
konstrukcí
= akulturace středověkých právních řádů
= romanizace práva

3. Počátek vlastní recepce

- od 11. století systematické studium orientované na budoucnost, na vytvoření nové právní vědy
- náleznost justiniánských **Digest**
- pozitivní vztah k antické tradici
- univerzalistické tendence štaufovských císařů

Glosátoři

- Bologna
- IRNERIUS + jeho žáci MARTINUS, BULGARUS, JACOBUS, HUGO
- glosy
- ACCURSIUS: Glossa ordinaria (magna)
- Vulgata

Friedrich Barbarossa
se svými syny

Komentátoři

(postglosátoři, konsiliátoři, civilisté)

- ekonomické zájmy severoitalských měst
- volnější přístup, ohled na platné právo
- zpracovali, zobecnili a uspořádali obsah ŘP s použitím nových pojmů
= *mos italicus*
- **BARTOLUS** de Saxoferrato, **BALDUS** de Ubaldis
- výsledek: *ius commune*

Bartolus
de Saxoferrato

4. Uplatnění recipovaného ŘP

- (Itálie)
- Francie
- Anglie
- Nizozemí
- země Koruny české
- hlavní pozornost římsko-německé říši

Mos gallicus (16. století)

- vliv humanismu
- politické tlaky
- návrat k původnímu římskému právu
- kriticko-historická metoda
- Andreas ALCIATUS
- vydávali sbírky pramenů
- **Dionysius GOTHOFREDUS**: poprvé CIC

*Credo quod ipsa Themis Gotofredo hoc nomen Olympo
Attulit ex alto; tam bene quadrat ei:
Pax Divina scopus sit Iuris, et hanc docet eius
Corpore, quo lites dirimit ipse piè.* ff 2.

Dionysius Gothofredus
(Godefroy, Denis)
(1549-1622)

Anglie

- přerušeni procesu recepce
- zákazy již ve 12. a 13. století
(důvod: specifický právníkový stav,
uchování jednoty práva, ...)
- v 16. a na zač. 17. století podpora
panovníky (X revoluce)

Nizozemí (16. století)

- před a v průběhu revoluce
- Leyden
- „škola elegantní jurisprudence“
  - historicko-kritická metoda
  - jasný systém
  - vytríbený styl
  - Gabriel van den MUYDEN, Arnold VINNIUS, Johann de VOET, Gerhard NOOTH
  - uplatnění v koloniích

Romanizace práva v českém státě

- kanonické právo
- **městské právo** a horní právo
- Maiestas Carolina
- pražská univerzita
- apelační soud
- „*Justiniána císaře ustanovenie a naučenie*“ (1562)

wei fover her got in er-
 richte zu beschirmen op
 cristenheit dem papste
 Das gottliche dem heiser
 Das werltliche. Ad en papste iz gese-
 set zu richte an beidender zeit uf ei-
 nem blaudin phere. vnce der he-
 ser sal yn en regerent haldin Das
 der sard uide wunke. Dis iz bedrunt
 was derne papste wider iz. Das he-
 ure gottlichen gerichte uide beru-
 gen mac. Das iz der heiser ure wer-
 lichen richte neigt de papste schone
 zu sine. So sal in gottliche gewalt heise
 den werltliche gerichte ab iz bedarf.
S in ichey cristen man iz phibete se-
 ren en licheye ertze. in dem iare
 sine he zu sine ertze kowen iz in dem
 lude. So he tunc gefoten iz. verheit iz
 ab irichone. **S** chepman hure iz d
 lude. sine lude. **S** chepman
 d rumpobide hure. der erpeltre
 zu glair. wie sal in werltlich gerichte
 fide. **S** chepman des greten dunt. ober
 schen wode. vnce hange. beane. Je
 gir man abe. en dunt. ve vunc. vnc
 iz. wa. gene. richte. dunt. vnc. vnc.
 Das sal in lude. in phibete. dunt. Das ve
 gerichte. gerichte. werde. he. ure. lude. in
 vor. wige. iz. richte. hure. dunt. dunt.

Sachsenspiegel a Schwabenspiegel

Viktorin Kornelius
ze Všehrd

Recepce v Německu

- jednorázové převzetí (= recepce v pravém slova smyslu, ale *ius commune*)
- zřízení říšského komorního soudu 1495
- Řád říšského komorního soudu
  - žaloby proti zeměpánům + odvolání od zemských a městských soudů
  - soudit především podle „obecného práva říše“ (+ domácí právo)

Právnícké školy

- **kameralistika**
  - sepjetí s Říšským komorním soudem
  - **Joachim von MYNSINGER von Frundeck,**
Andreas GAIL
- **škola právníků – systematiků**
  - vliv humanismu
- **saská právní věda (východiskem Konstituce, zákoník ovlivněný římským právem; 1572)**
  - **Benedict CARPZOV (1595 – 1666)**
- **usus modernus pandectarum**

IOACHIMI
MYNSINGERI
A FRUNDECK,
IVRECONSVLTI CLARISSIMI

A P O T E L E S M A,
SIVE CORPVS PERFECTVM SCHOLIORVM
ad Quatuor Libros Institutionum Iuris Ciuilis:

Iam denuò, sed multò felicius quàm antea, impressum:

Et à mendis propemodum innumeris, quæ in prioribus editionibus refederant,
ipsiusmet autoris opera, quàm accuratissimè repurgatum:
multoque auctius redditum.

Cum Indicibus quatuor: Hoc est, rerum omnium memorabilium: paragraphorum, qui
in Institutionibus continentur: titulis Institutionum: & Elencho Locorum
Codicum, & Pandectarum, qui inter explicandum discussi sunt.

Cum approbatione dominorum superiorum.

VENETIIS, Excudebat Dominicus Nicolinus.

M D L X I X.

Ex Libris Petri. Pelli. 1751.

MYNSINGER, Joachim a
Frundeck
Institutiones iuris civilis
Venetiis, 1569

BENEDICTI CARPZOVII, JC.
CONSILIARII ELECTORALIS SAXONICI,
PRACTICÆ NOVÆ IMPERIALIS
SAXONICÆ
RERUM
CRIMINALIUM

PARS PRIMA,

QUÆ

QUÆSTIONUM FERÈ
UNIVERSARUM IN MATERIA
CUJUSQUE GENERIS HOMICIDIORUM,
FRACTÆ PACIS PUBLICÆ, LÆSÆ MAJESTATIS,
TAM HUMANÆ, QUAM DIVINÆ, FALSIFICATIONIS
MONETARUM, BLASPHEMIARUM, PERJURII
ET SORTILEGIORUM,

EX JURE CIVILI ROMANO, IMPERIALI,
SAXONICO, ORDINATIONIBUS ET CONSTITUTIONIBUS
ELECTORALIBUS,

DECISIONES ABSOLUTAS, RESPONSIS SCABI-
NORUM LIPSIENSIIUM APPROBATAS, ET USU AC
OBSERVANTIA FORI SAXONICI CONFIRMATAS
EXHIBET.

EDITIO NOVISSIMA, A MULTIS MENDIS, QUIBUS
PRIORES EDITIONES SCATEBANT, VINDICATA, ET
INDICE QUÆSTIONUM, UT ET RERUM AC
VERBORUM INSTRUCTA.

CUM PRIVILEGIIS SACR. CÆSAR. MAJ. NEC NON REG. MAJ.
POL. ET ELECT. SAXON. SPECIAL.

LIPSIÆ,

APUD JOHANNEM FRIDERICUM GLEDITSCHIUM,
ANNO M. DCC. XXXIX.

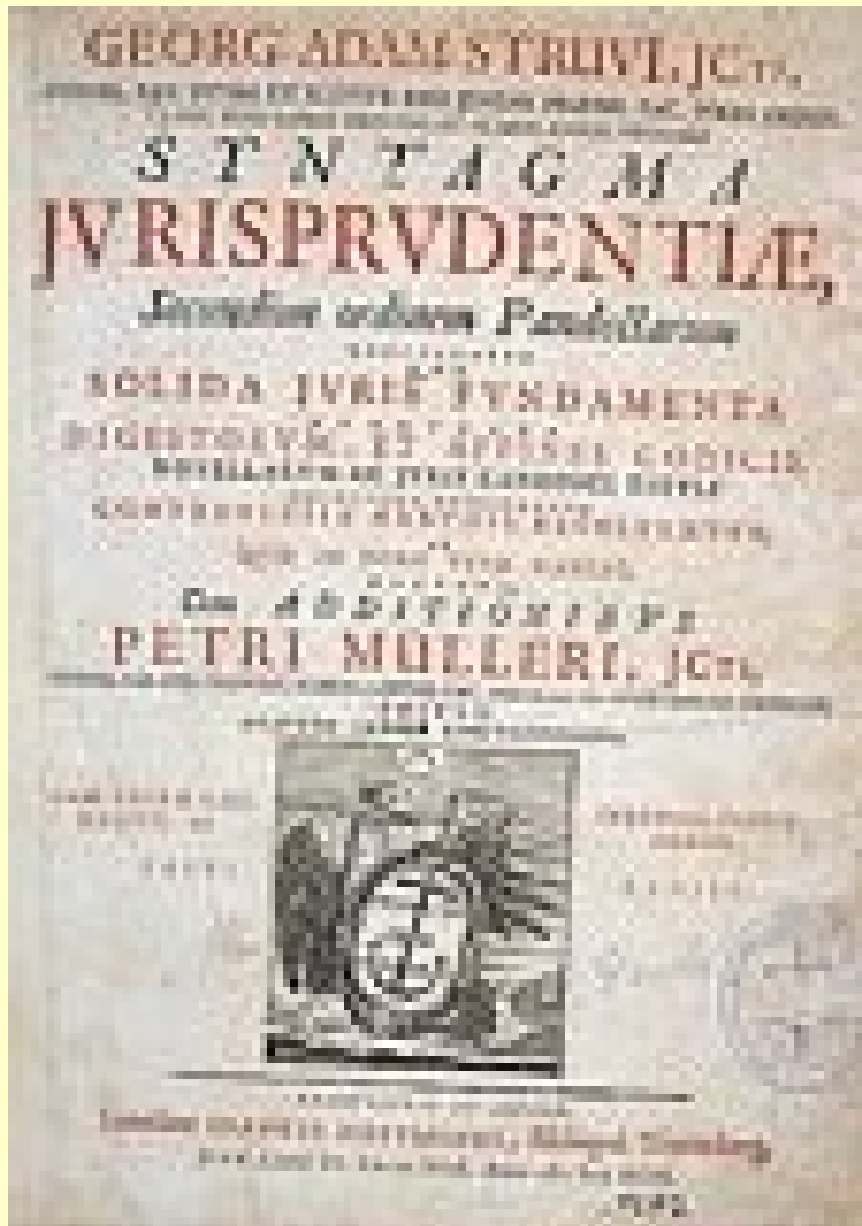

Usus modernus pandectarum

- zejména 17. a 18. století
- „moderní užití římského práva“
  - **Samuel STRYK**: Usus modernus pandectarum
  - **Georg Adam STRUVE**: Iurisprudentia Romano-Germanica forensis („Malý Struve“)
  - **Johannes SCHILTER**: Praxis iuris Romani in foro Germanico
- nejdříve lotharská legenda, pak: ŘP platí silou právního obyčeje

Georg Adam Struve

JO. SCHILTERI
DE
LIBERTATE
ECCLESiarVM
GERMANIÆ
LIBRI SEPTEM
ADJECTUS EST
DE
PRVDENTIA IVRIS
CHRISTIANORVM
SIVE
DE
SOCIETATE INTER DEVM ET HO-
MINEM EIVSQVE IURE ET OFFICIIS
LIBER.
ITEM QVE
De
FATIS ECCLESiarVM
S. JOANNI REVELATIS
DISSERTATIO.

GENÆ

SVMTV BIELCKIANO BIBLIOP
EXCVSA LITTERIS NISIANIS. clb lbc LXXXIII.

(1683)

Věda pandektního práva v 19. století (pandektistika)

- v širším rámci historické školy
- návrat k CIC (glosátorům)
- přesné pojmové učení
- dotvořila obecnou teorii občanského práva (viz BGB)
- Carl Ludwig ARNDSE, Friedrich Carl von SAVIGNI, Georg Friedrich PUCHTA
- kritici: Rudolf von IHERING

Friedrich Carl von
Savigny
(1779 - 1861)

Caspar Rudolf von
Ihering
(1818 - 1892)

Závěry (1)

- na základě studia ŘP vyrostlo ius commune a pak věda soukromého práva
- recepce sehrála specifickou roli zejména v německých státech

Závěry (2)

- staré ŘP právní řády
  - modernizovalo
  - unifikovalo
- ovlivnilo i veřejné právo
  - opírala se o ně universalistická koncepce středověké římské říše
  - opíraly se o ně centralizační a unifikační snahy panovníků
  - zásluhou kanonického procesu se modernizovalo a unifikovalo soudní řízení

Závěry (3)

- odstraňování překážek podnikání:
  - personality práva ve franské říši
  - primitivní úpravy obligačních poměrů u Germánů (a Slovanů, ...)
  - ekonomické nejednotnosti Německa
  - feudálních omezení v disponování s majetkem
  - nedávných představ o důsledné státní regulaci

Děkuji za pozornost!